

Концепції надлюдини у різних галузях знань

*Олександр ВДОВІЧЕНКО, здобувач III освітньо-наукового ступеня (PhD)
Національний аерокосмічний університету ім. М. Є. Жуковського
«Харківський Авіаційний Інститут»*

В наші часи доволі гостро стоять питання ідеалів, еталонів та паттернів поведінки і шляхів світосприйняття. Кожна з галузей знань по-своєму оперує поняттями добра та зла, хорошого та поганого, корисного та шкідливого. У темі

розвитку та буття людини таким еталоном щочастіше стає образ надлюдини – ідеальної істоти, яка втілює у собі лише позитивні риси характеру та позбавлена будь-яких недоліків.

Однак сам термін надлюдини є доволі нечітким. Через цей факт концепія надлюдини зазнає відчутних перетворень відносно поля людської діяльності, де термін використовується. З цього приводу пропонується провести уточнення шляхом аналізу використання терміну у різних галузях знань.

Першим прикладом може слугувати визначення надлюдини у філософії Ніцше. Згідно з нею надлюдина – це та істота, якою повинна стати людина. Для надлюдини людина так само нікчемна, як для людини – схожа на неї мавпа. Надлюдина ні від кого не залежна, вона цілком покладається на власні сили і тому цілком відповідальна за свої вчинки. Вона ні на кого не покладає провини за власні невдачі, будь то людина чи надприродна істота, як-от Диявол. Так само надлюдина не покладає сподівань на когось іще – якщо вона вирішує чогось досягнути, то досягає цього самотужки. В зв'язку з цим для надлюдини не існує надприродного – Бога, богів чи душі.

Ще одним прикладом можна взяти визначення з літератури. Так у творах Аркадія та Бориса Стругацьких надається опис людини майбутнього, яка за думкою авторів і має бути зразком, до якого варто прагнути поколінням сьогодення. Цей еталон подається як генетично модифікована, освідчена людини, наївна та щира як дитина, але сильна та смілива як герої стародавніх міфів.

Іншим прикладом можна винести поняття з теорії психоаналізу Зігмунда Фрейда, де виділяються Его, або «Особисте-Я», Ід, або «Я-Тваринне», та Супер-Его як «Над-Я». З опису цих компонентів психіки, що відповідають за поведінку та мислетворення, можна виділити 2 основні центри сил, до яких тягне Его. А саме: несвідома тваринна істотність, яка концентрує у собі усі емоційні та інстинктивні риси та потяги; та високоморальна духовність, як втілення усіх високих намірів, заборон та ідеалів. Згідно з теорією, жодного з цих центрів Его досягти не зможе, доки існує протележність. Впродовж свого свідомого життя, людина тягнеться до ідеалів, однак тваринна сутність вносить свій вклад у результати її намагань. З цих означень можна виділити, що Супер-Его це і є той самий еталон, і той самий образ надлюдини.

Виходячи з оглянутих прикладів тлумачення надлюдиною можна назвати концепт істоти, схожої на людину, втілюючої у собі риси самостійної, високодуховної, фізично та розумово здорової людини, які примножило у кратність, недосяжну людині, та втілило їх у собі. При цьому тваринну природу відкинуло, породивши нові стимули для власної діяльності.

Оскільки описане вище є лише концепцією і на практиці її втілень не було зафіксовано, достоменно не відома ступінь корисності та благодійності у її дотриманні. До яких наслідків призведе поява суспільства надлюдей, і яке місце поряд з ними отримає теперішнє людство? Якщо брати за зразок образ надлюдини Ніцше, то прогнози будуть доволі невтішні. Як ми знаємо – при

появі людини, мавпи не вимерли. Тому і з надлюдьми теперішній людині доведеться уживатись.

Підсумовуючи сказане вище, проведений аналіз показав, що концепт надлюдини задає високі стандарти, які у найближчому майбутньому задовольнити буде неможливо. Однак важливим є зазначити, що на шляху до самовдосконалення важлива не мета, а саме шлях. Еталони потрібні, щоб до них прагнути. Але їх досягнення може викликати суворі наслідки, які людству буде необхідно прийняти.